

Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació

Curs 1996-1997

Programa de l'assignatura

**Seminari sobre qüestions
actuals de comunicació**

**La comunicació dels conflictes:
mitjans, periodistes, militars
i guerra tecnològica**

Codi 20752 (2 crèdits). Quart curs. Segon quadrimestre.

Professor: Santiago Ramentol

Grups 02 i 52

1. Objectiu de l'assignatura

La batalla de les Malvines, l'atac nord-americà a Líbia i, especialment, la guerra del golf Pèrsic (i en alguns aspectes, el conflicte de Bòsnia) van obrir un triple debat en el marc de l'exercici de l'activitat periodística. Van posar, una vegada més, sobre la taula el vell tema de la restricció de la llibertat d'informació en els conflictes bèl·lics. Van plantejar, de forma crua, les interferències que produeixen els nous instruments de desinformació. I van demostrar que avui no es pot exercir el paper de corresponsal de guerra sense un coneixement en profunditat de tàctica, d'estratègia i de logística modernes, així com també de les innovacions científiques i tecnològiques aplicades a les armes i als instruments bèl·lics més recents.

En el marc del Seminari de qüestions actuals de comunicació, l'assignatura "La comunicació dels conflictes: mitjans, periodistes, militars i guerra tecnològica" reflexionarà sobre els canvis que provoquen els avenços científics i l'aplicació de les noves tecnologies en el desenvolupament dels conflictes bèl·lics i en l'activitat periodística.

2. Temari

1. L'amença nuclear. La guerra freda. De la guerra suportable a la destrucció mútua assegurada. De l'equilibri del terror a la iniciativa de defensa estratègica. La teoria de l'hivern nuclear. Altres armes de destrucció massiva. Del nou ordre internacional al desconcert. Conflictes d'alta i baixa intensitat. La guerra global.

2. El món actual: geopolítica i geoestratègia. Factors geogràfics i ecològics. Factors demogràfics. Factors econòmics. Factors culturals. Factors militars. L'esquerda entre el Nord i el Sud. La guerra econòmica. El control dels centres i de les rutes comercials. Grans potències i potències mitjanes. Les organitzacions militars internacionals. El concepte de seguretat. Fi de la història, xoc de civilitzacions i incertesa.

3. Desarmament i proliferació. El desmantellament de l'armament nuclear. La destrucció dels estocs químics i bacteriològics. Rússia: les restes del naufragi. Els cementiris nuclears. Les proves nuclears i la simulació nuclear. La indústria d'armament i el mercat d'armes. La proliferació nuclear, química i bacteriològica. El contraban nuclear. El gallet nuclear. La guerra nuclear fortuïta. Guerra i terrorisme.

4. La guerra tecnològica. Ciència, tecnologia i guerra. Científics i militars. Les inversions en I+D militar. Aplicacions de la intel·ligència artificial a la guerra. Les armes anomenades intel·ligents. La guerra de robots. La guerra a l'espai. Noves armes i exèrcits professionals. Els nous camps de batalla: les dimensions terrestre, aèria i naval. Les forces d'intervenció ràpida. Les forces nuclears estratègiques. Armes d'abast mitjà i armes de teatre. Els problemes de logística. Nous perfils dels professionals de les armes. Fi de la piràmide jeràrquica?

5. **Informació i desinformació.** Les noves centrals d'intel·ligència. Espionatge i contraespionatge. La supremacia de la informació operacional. Noves tecnologies i informació militar. Obtenció i tractament de les dades. L'avaluació de la informació. El paper dels grans ordinadors. La batalla secreta. La mentalitat clandestina. Teoria i pràctica de la desinformació. Mecanismes desinformatius. Estratègies desinformatives. La pràctica de la intoxicació informativa. El rumor i les seves funcions.

6. **Estudi de conflictes.** La polemologia. Teories sobre els conflictes. Definició i tipologia dels conflictes. La dinàmica del conflicte en el marc de la guerra tecnològica. Conflictes i mitjans de comunicació. Casos pràctics: la guerra del Vietnam, el conflicte araboisraelià, la guerra de les Malvines, l'atac contra Líbia, la guerra del Golf Pèrsic, la guerra a Bòsnia.

7. **Estudis de la pau.** Conceptes de violència i de pau. Característiques i objectius de la investigació sobre la pau. Àrees d'estudi sobre la pau. La regulació jurídica internacional dels conflictes armats. Les negociacions per la pau. El tractats de pau de desarmament. L'educació per a la pau. L'Organització de les Nacions Unides i la pau. Els exèrcits i la pau. Les organitzacions no governamentals i la pau.

8. **Periodisme i guerra tecnològica.** El periodisme de conflictes en el marc de les relacions internacionals. El periodisme especialitzat en conflictes: àrea de coneixements. El periodisme científic i tecnològic en el marc del periodisme de conflictes. Problemes de la informació periodística en l'àmbit dels conflictes. Les fonts. El periodisme d'investigació. El periodisme analític. Els corresponsals de guerra: entre experts i aventurers. La guerra de la informació. Premsa, ràdio i televisió. La guerra en directe. Perduts en el desert.

3. Avaluació

a. Treball d'investigació. Els alumnes que assisteixin regularment a classe hauran d'elaborar un treball de caràcter monogràfic, d'una extensió mínima de 15 pàgines i màxima de 20 pàgines, sobre un tema que faci referència a qualsevol dels punts de què consta el programa. Es considerarà com a qüestió fonamental per aprovar el treball la citació correcta i detallada de les fonts utilitzades en forma de notes a peu de pàgina o al final del treball, i la recensió de la bibliografia.

Caldrà presentar un projecte del treball d'investigació dins de les dues primeres setmanes de curs. L'alumne haurà de fer constar l'objecte d'estudi, una proposta d'índex i les fonts a utilitzar. El projecte haurà de tenir el vist-i-plau del professor. El treball s'haurà de lliurar, com a més tard, dues setmanes abans de finalitzar el curs.

b. Treball i examen. Els alumnes que no hagin assistit regularment a classe també hauran d'elaborar un treball d'investigació amb les mateixes condicions anteriors i, a més, presentar-se a examen. L'examen tindrà un caràcter teòric-pràctic i versarà sobre el contingut del programa.

4. Bibliografia

4.1. Bibliografia bàsica

FISAS, Vicenç. *Introducció a l'estudi de la pau i dels conflictes*. Barcelona: Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, 1987.

FRAGUAS DE PABLO, Maria. *Teoría de la desinformación*. Madrid: Alhambra, 1985.

GARCIA DE CORTAZAR, Fernando i LORENZO ESPINOSA, José María. *Historia del mundo actual*. Madrid: Alinaza Editorial, 1996.

HOBBSAWM, Eric. *Historia del siglo XX*. Barcelona: Editorial Crítica, 1995.

KEEGAN, John. *Historia de la guerra*. Barcelona: Planeta, 1995.

ROJO, Alfonso. *Reportero de guerra. La historia, los secretos, los vicios y las vicisitudes de los corresponsales*. Barcelona: Planeta, 1995.

TOFFLER, Alvin. *Las guerras del futuro*. Barcelona: Plaza & Janés, 1994.

4.2. Bibliografia complementaria

ANDREW, Christopher i GORDIEVSKY, Oleg. *KGB. La historia interior de sus operaciones desde Lenin a Gorbachov*. Barcelona: Plaza & Janés, 1991.

ARCANGELIS, Mario de. *Historia de la guerra electrónica*. Madrid: San Martín, 1983.

ARKIN, W.M. i FIELDHOUSE, R.W. *El campo de batalla nuclear*.
Barcelona: Ariel, 1987.

BARNABY, Frank. *La guerra del futuro*. Madrid: Debate, 1984.

BAUDRILLARD, Jean. *La guerra del Golfo no ha tenido lugar*.
Barcelona: Anagrama, 1991.

BOBBIO, Norberto. *El problema de la guerra y las vías de la
paz*. Barcelona: Gedisa, 1982.

BORN, Max y EHRENBERG, Hedwig. *Ciencia y conciencia en la
era atómica*. Madrid: Alianza Editorial, 1971.

BOUTHOU, Gaston. *Tratado de Polemologia*. Madrid: Ediciones
Ejército, 1984.

BROAD, William J. *La verdadera guerra de las galaxias*.
Barcelona: Planeta, 1985.

CARDONA, Gabriel. *Historia del ejército*. Barcelona:
Humanitas, 1983.

CARRILLO, J.A. *Textos básicos de Naciones Unidas*. Madrid:
Tecnos, 1982.

CHALIAND, Gérard. *Atlas estratégico y geopolítico*. Madrid:
Alianza Editorial, 1984.

CHOMSKY, Noam. *El nuevo orden internacional (y el viejo)*.
Barcelona: Crítica, 1996.

DD. AA. *Periodisme de guerra*. Barcelona: Annals del
Periodisme Català, núm. 19, juliol-deseembre de 1991.

DD. AA. *Yo, corresponsal de guerra. Vivencias íntimas de
los reporteros en el frente*. México: Diana, 1982.

DD. AA. *Malvinas. La trama secreta*. Barcelona: Planeta, 1983.

DD. AA. *Las mentiras de una guerra. Desinformación y censura en el conflicto del Golfo*. Barcelona: Deriva, 1991.

DD. AA. *La presse en état de guerre. L'information première victime de la guerre du Golfe?*. París: Reporters sans Frontières/L'Express, 1991.

EHRlich, paul R., SAGAN, Carl et alt. *El frío y las tinieblas. El mundo después de una guerra nuclear*. Madrid: Alianza editorial, 1986.

EQUIPO THE SUNDAY TIMES. *La guerra de las Malvinas*. Barcelona: Argos Vergara, 1983.

FISAS, Vicenç. *Paz, guerra i defensa. Guía bibliogràfica*. Barcelona: Fontamara, 1985.

GARCIA, Prudencio. *Ejército: presente y futuro*. Madrid: Alianza Editorial, 1975.

GOLBLAT, Jozef. *La limitación de armamentos: análisis crítico de las negociaciones y acuerdos internacionales*. Madrid. M.P.D.L., 1984.

HERR, Michael. *Despachos de guerra*. Barcelona: Anagrama, 1980.

KIDRON, Michael y SMITH, Dan. *Atlas de la guerra*. Barcelona: Serbal, 1984.

LEDERACH, John Paul. *Educación para la paz*. Barcelona: Fontamara, 1984.

LEGUINECHE, Manuel. *La guerra de todos nosotros. Vietnam i*

- Camboya (1948-1985)*. Barcelona: Plaza & Janés, 1985.
- LEMKOW, Louis. *La protesta antinuclear*. Madrid: Mezquita, 1984.
- LÓPEZ DE SEPÚLVEDA, Francisco. *Crisis y amenaza nuclear*. Barcelona: Planeta, 1982.
- MENAHÉM, Georges. *La ciencia y la institución militar*. Barcelona: Icaria, 1977.
- MYRDAL, Alva. *El juego del desarme*. Madrid: Debate, 1984.
- PÉREZ REVERTE, Arturo. *Territorio comanche*. Madrid: ollero & Ramos, 1994.
- PIZARROSO, Alejandro. *La guerra de las mentiras*. Madrid. Eudema, 1991.
- RIORDAN, Michael. *El día después. Los efectos de la guerra nuclear*. Barcelona: Grijalbo, 1992.
- ROTBLAT, Joseph (Ed.). *Los científicos, la carrera armamentista y el desarme*. Barcelona: Serbal/UNESCO, 1984.
- SALINGER, Pierre i LAURENT, Eric. *Guerra del Golfo*. Barcelona: Ediciones de la Tempestad, 1991.
- SHELL, Jonathan. *El destino de la Tierra*. Barcelona: Argos Vergara, 1982.
- THOMPSON, Edward P. *La guerra de las galaxias*. Barcelona: Crítica, 1986.
- VIÑAS, Ángel. *Armas y economía*. Barcelona: Fontamara, 1984.

WEISSMAN, Steve y KROSNEY, Herbert. *La bomba islámica*.
Barcelona: Planeta, 1981.

WOLTON, Dominique. *L'information et la guerre*. París:
Flamarion, 1991.

WOODWARD, Bob. *Veil: las guerras secretas de la CIA 1981-
1987*. Barcelona: Ediciones B, 1987.

Aluis J. J. J.

